

10. Atvirosios meno kūrinių licencijos

Programuotojų bendruomenė skaudžiausiai pajuto nuosavybinių licencijų pančius, todėl aktyviausiai organizuotai ėmėsi kurti alternatyvių licencijavimo modelių. Tačiau ne tik programinės įrangos autoriai dažnai susiduria su nepageidautiniais apribojimais. Laisvosios licencijos atkreipė ir menininkų dėmesį. Čia pristatysime *Creative Commons* licencijų grupę ir judėjimą.

10.1. Meno kūrinių licencijų poreikis

Laisvosios licencijos, skirtos programinei įrangai, netiko tos programinės įrangos aprašams, todėl buvo sukurta *GNU FDL*. Ši licencija pritaikyta ne kompiuterinėms programoms, o žmogui skirtiems tekstams, todėl ji sėkmingai naudojama ne tik programų aprašams, bet ir kitiems tekstams. Ir meno kūrinių autoriai įvertino laisvųjų licencijų privalumus, tačiau nei programoms skirtos laisvosios licencijos, nei *GNU FDL* neatitiko jų poreikių.

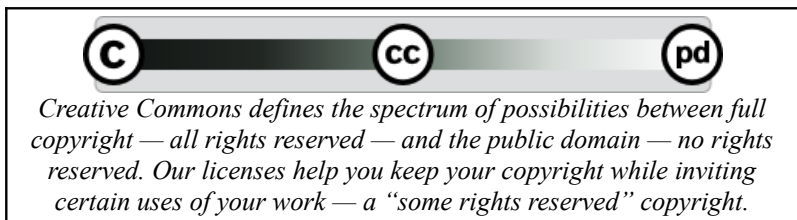
Daugeliu atveju *GNU FDL* keliami reikalavimai yra nepatogūs. Dažnai autoriams kliūva reikalavimas su autoriniu darbu platinti ir licencijos tekstą.

Konkreči licencija nustato konkretų sąlygų rinkinį. Autoriui vienos sąlygos gali būti priimtinos, kitos – ne. Norėdamas tiksliai apibrėžti savo kūrinio naudojimo ir platinimo sąlygas autorius būtų priverstas pats sukurti licenciją. Daugeliui autoriui prireikė organizacijos, kuri atliktų šį darbą už juos.

10.2. Asociacijos *Creative Commons* licencijos

Creative Commons licencijos yra autorių teisių licencijos, nuo 2002-12-16 leidžiamos pelno nesiekiančios JAV organizacijos *Creative Commons*²⁵. Daugelis šių licencijų suteikia naudotojams tam tikras svetimos intelektinės nuosavybės naudojimo teises, pavyzdžiui, teisę platinti autorių teisių saugomą kūrinių neatsiklausus autoriaus (10.1 pav.).

²⁵ <http://creativecommons.org/about/>

10.1 pav. *Creative Commons* taip aprašo savo licencijų spektrą

Creative Commons tikslas yra išplėsti kūrybiškų darbų, laisvai pasiekiamų viešam bei teisiškai legaliam naudojimui kitiems naudotojams, diapazoną.

Autoriui pateikiamas licencijų sąrašas. Kiekviena licencija – tai įvairių sąlygų rinkinys. Autorius nurodo, kokias teises jis nori suteikti vartotojams ir kitiems autoriams – *Creative Commons* pasiūlo parengtą licenciją²⁶.

10.3. Už ką kritikuojama *Creative Commons*

Laisviausios *Creative Commons* licencijos artimos *Public domain* arba *GNU* licencijų sąlygoms, tačiau jei autorius pasirenka visus *Creative Commons* siūlomus laisvės apribojimus ir savo kūriniui suteikia griežčiausią siūlomą licenciją, tada jo kūrinys platinamas nuosavybinėmis sąlygomis. Dėl to *Creative Commons* kritikuoja Ričardas Stolmanas. Jis neigiamai vertina tokius apibendrintus terminus, kaip „*Creative Commons* licencijos“ arba „*BSD* stiliaus licencijos“, nes jie sujungia „geras“ ir „blogas“ licencijas. Dauguma kūrinių yra platinami su laisvaisiais šių licencijų variantais, todėl visuomenė palaiko šias licencijas. Vartotojas gali būti suklaidintas, jei neperskaitęs konkrečios licencijos sąlygų naudosis su *Creative Commons* platinamu kūriniu kaip laisvu.

²⁶ <http://creativecommons.org/license/>

10.4. *Creative Commons* licencijų ženklimas

Tam, kad vartotojui būtų aiškesnės konkretaus kūrinio platinimo sąlygos, *Creative Commons* yra sukurti specialūs ženklai, kurie nurodo, ką leidžia ir ką draudžia konkreti licencija²⁷.

Priskyrimas (*by*).

Galima naudoti, bet būtina nurodyti autorių.

Nekomercinis platinimas (*nc*).

Leidžiamas nekomercinis naudojimas. Negalima parduoti originalaus ar išvestinio kūrinio be autoriaus žinios.

Jokių išvestinių darbų (*nd*).

Negalima kurti išvestinių kūrinių. Galima platinti tik originalaus kūrinio kopijas.

Analogiškas platinimas (*sa*).

Išvestiniai kūriniai privalo būti platinami su identiškomis licencijomis. Šios sąlygos vadinamos standartinėmis sąlygomis ir yra artimos *GNU* ideologijai.

Derinant tarpusavyje šias licencijų sąlygas, galima suskaičiuoti šešiolika galimų kombinacijų, kurių vienuolika yra galiojančios *Creative Commons* licencijos. Iš penkių negaliojančių licencijų keturios turi elementus „*nd*“ ir „*sa*“, kurie nesuderinami tarpusavyje; viena kombinacija neturi apskritai jokių elementų – tokiu atveju galioja viešojo naudojimo režimas. Penkių iš vienuolikos galiojančių licencijų, stokojančių priskyrimo elemento (*by*), tolydžiai atsisakoma, nes absoliučiai daugumai (98 %) licencijų naudotojų šis elementas atrodo aktualus. Taigi lieka šešios naudojamos licencijos.

²⁷ <http://creativecommons.org/about/licenses>

10.5. Populiarios *Creative Commons* licencijos

1. Priskyrimas (*by*).
2. Priskyrimas + Nekomercinis platinimas (*by-nc*).
3. Priskyrimas + Jokių išvestinių darbų (*by-nd*).
4. Priskyrimas + Analogiškas platinimas (*by-sa*).
5. Priskyrimas + Nekomercinis platinimas + Jokių išvestinių darbų (*by-nc-nd*).
6. Priskyrimas + Nekomercinis platinimas + Analogiškas platinimas (*by-nc-sa*).

Pasaulyje milijonai meno kūrinų, straipsnių ir kitokių kūrinų yra platinami su *Creative Commons* licencijomis. Tokias licencijas palaiko ir dažnai taiko Jungtinės Karalystės nacionalinis transliuotojas BBC²⁸. Profesionaliai sukurtos ir ne kartą išbandytos *Creative Commons* licencijos turėtų sudominti kultūrinio paveldo institucijas. Ypač tas, kurios disponuoja valstybei (visuomenei) priklausančiais vaizduojamojo ir taikomojo meno kūriniais. Tokių darbų kopijų beveik neįmanoma platinti su *GNU FDL*. Jiems labiau pritaikyta *Creative Commons*. Dirbtinis autorių teisių barjeras neturėtų saugoti kultūrinio paveldo nuo piliečių.

10.6. Klausimai ir uždaviniai

Raskite meno kūrinų, platinamų su keliomis skirtingomis *Creative Commons* licencijomis. Atsakykite į klausimus apie šiuos kūrinius:

1. Kuo skiriasi jų platinimo sąlygos?
2. Kaip manote, kodėl autoriai pasirinko būtent tokias sąlygas?

²⁸ <http://www.bbc.co.uk/dna/collective/A26214356>